

Şumnulu Şerif Halil Paşa Vakfiyesi

Osman KESKİOĞLU

akıflar Dergisinin VII., VIII. ve IX. sayılarında, Bulgaristan'daki vakıflar, vakıf eserleri hakkında üç yazım çıktı. Bu konuya devam etmek isterdim. Fakat (Bulgaristan'daki Türkler) adlı eserle meşgul olduğumdan, bu yazı serisine ara vermek zorunda kaldım. Bundan sonra bu kabil yazıları Vakıflar Dergisi'nde inşaallah bulacaksınız.

Bulgaristan teşekkül ettikten sonra akdolu-
nan Berlin Muahedesi'nin 5. maddesi ile din ve
mezhep hürriyeti sağlanmış, orada kalan müslü-
manların hakları korunmuş, Anayasada bunlar
teminat altına alınmıştır. Daha sonraları, Türk
Devleti ile Bulgaristan arasında 1909 ve 1913'te
yapılan İstanbul andlaşması ve bunlara ek proto-
kollarla, oradaki müslümanların dini ve milli
hakları, müesseseleri ayrıntılı şekilde bir takım
esaslara bağlanmıştır. Başmüftü ve müftüler,
dini işlere bakarken, diğer yandan vakıflara
nezaret ile de mükelleftirler. Adı geçen anlaşma-
lara dayanarak hazırlanan ve 1919'da yürürlüğe
giren: BULGARİSTAN MÜSLÜMANLARI MÜES-
SESATI DİNİYYE İDARE VE TEŞKİLATI
nizamnamesi ile, ayrıca Başmüftülüğe bağlı bir
MÜESSESATI DİNİYYE VE VAKFİYYE MÜ-
DÜRLÜĞÜ kuruldu. Buna göre Vakıflar, Ce-
maatı İslâmiye Encümenleri eliyle idare olunur,
bunlar Vakıflar Müdürlüğüne ve Başmüftülüğe
bağlıdır. Oradaki vakıfları ve hayır müessesele-
rini, camileri korumada müftülerin, vakıf idarele-
rinin hizmeti vardır.

İmparatorluk çağında, Bulgaristan'daki yer-
lerde birçok vakıflar yapılmıştır. Vakıflar Genel
Müdürlüğü'nde Vâkıf isimlerine göre düzenlenmiş
üç ciltlik fihristler tarandığında, bugün oralarda
kalmış yerlerde vakıf yapmış bulunan 350 kadar
vâkıf adına rastlıyoruz. Bunlar vakfiyyeleri
tescil edilmiş olanlardır. Tescil edilmemiş vakfi-
yeler bulunduğundan, bu rakam daha da yüksek-
tir. Cami, medrese, mektep gibi hayrat, vâkıf-

ların bıraktıkları gelirler sayesinde yaşayabil-
miştir.

Ben, bu yazımda, Şumnu'daki Şerif Halil
Paşa vakfiyyesini tanıtmak istiyorum.

Şerif Paşa, Şumnuludur; babası Ali Ağa, de-
desi Şaban Beydir. İzzi tarihi 1745 olaylarını sıra-
larken, KETHUDAYI SADR-İ ÂLİ (Dahiliye
Nazırı) Şerif Halil Efendiye Karaman eyaleti in-
zimamıyla Vezirlik verildiğini yazdıktan sonra
onun biyografisini yazar:

O, edip bir zattır, âlimdir, hattattır, akfî ve
naklî ilimleri bilir; 1711'de Defteri Hâkânî katibi
olmuş, Damad İbrahim Paşa devrini yaşamış,
onun arapça ve farsçadan terceme için kurduğu
30 kişilik heyete o da dahildir. 1737'de Kethu-
dayı Sadr-ı Âli olmuş, devletin muhtelif kademe-
lerinde hizmet yapmış, en son Bosna Valisi tayin
edilmiş, oraya giderken yolda vefat etmiştir
(1751).

Camii 1157 H./1744 M. yılında tamamlandı.
Damad İbrahim Paşa'nın Nevşehir'de yaptırdığı
camie pek benzer. Vakfiyesinin orijinal nüshası
Şumnu Cemaatı İslâmiye kasasında mahfuzdur.
Güzel bir yazıyla yazılmış olup, müzehheptir.
Tescil edilmiş olup, Vakıflar Genel Müdürlüğü,
Harameyn: 4 (737) no.lu defterde sureti kayıtlıdır.
Ekseriyetle hayrat önce, gelirler sonra yazıldığı
halde, bunda önce gelirler, sonra hayrat yazılmış-
tır. Vakfiyenin özeti şöyledir:

Silistre sancağı, Varna Nahiyesinde Karagür
mezraası,

İstanbul'da Cerrahpaşa'da Kürkçübaşı mahal-
lesinde bütün müştemilâtı ile bir ev,
Varna kazasında Yeniköy'de bir çiftlik,
Nakit olarak 10 bin kuruş.

Hayratı da şunlardır:

İstanbul'da Atmeydanı'nda çeşmeler,
İstanbul'da Defterhane-i Amire'de kaldırımlar,
Şumnu'da dedesi Şabanbey Camii yerinde

yaptığı Cami, medrese, mektep, kütüphane, şadırvan,

Kütüphaneye koyduğu kitaplar,

Şumnu'ya yakın Madara köyünde babası Aliğa'nın mescidi yerine yaptığı cami ve mektep.

Sonradan Yenipazar'a bağlı Külefçe ve Nefşe - de iki değirmen de vakıf edilmiştir.

Vakfiyyenin sureti:

Her sühan-i sihir âferin ki neyyir-i ismi â'zam-i Rabbil-âlemin ile münevver olmaya, revnak-ı itmam ile zîb ü fer bulmaz. Ve serlevha-i ferhundefer ki nakşu nigâr-ı hamd ü senâyı mu'tîi celil ve şükr ü sipâs-ı mün'im-i cemil ile müanven kılınmıya, misâl-i vakfı bî-tescil mavkifi kabul ve itibarda cilveger olmaz. Ve ruhsâre-i nev-arusi makal-i hattı hâl-i salat ü selâmı seyyidül-enâm ile ârâyış ve tezyin olunmıya, manassai kabulde cilvenumâ ve haclegâh-ı rağbette çehre-küşâ olmaz.

Pes hamdi nâma'dud ve şükri senâyı nâmah-dud ol bâni-i mebânii mevcudât ve müşeyyidi maâlim-i kâinat, kâşifi rumûz-i (Er-Rahmanü allemel-Kur'an) vâkıfı künûz-i (Halekal İnsane allemehül-beyân) mülhim-i vâridatı âlemül-gayb, nükteperdâz-ı hikmet-i lârayb, zib-bahşây-ı nev-arusi kimâl, zinet-efzây-ı bîkr-i fikri mekâl, alim ü hâbiri bî zevâl, semî u basîr-i bi misâl, cellet bedâiu na'maihi ve ammet sanaiü âlâihi, hazretlerinin dergâhı azametpenâh-ı akdes ve bârigâh-ı inâyet destigâh-ı mukaddesinde pişgâh-ı eyvân-ı kabul ve irtizâ savbine ithaf ve ihda olunur ki, gülşen-sarây-ı cihanda insanı râyiha-i reyahin-i saf ile büyâ ve andelib-i dil ü canı şükri nimeti lâ-yuhasıyle nagmeserâ eyledi.

Ve ulûf-i nükud-i midhat ve senâyı amimül-vürud ve sunûfı ukudi cevâhir-i salât ü selâm-ı nâma'dud ol dürrü yektây-ı bahri cud, nergis-i bi-hemtây-ı bağ-ı şühud, fâtihâ-i nüsha-i pür-nur-i din, hâtime-i silsile-i mürselin, kutbı feleki risalet, merkez-i dâire-i asâlet, serdârı kâfile-i enbiyâ, sezâvâr-ı sübhanellezi esrâ, nâzır-ı gülzâr-ı mâzâgalbasar ü vema tagâ, tûtîi dilkeş-nevây-ı vemâ yantıku anil hevâ, muciznümây-ı inhüve illâ vahyün yuhâ akreb-i mukarrebini ilâh, sultan-ı serir-i lîmaallâh, hazreti Muhammed Resulüllah, salevâtullahı aleyhi ve selamuhu-mâdâme şer'uhu şerif nizâmel-âlemi vel-intizami cenâbının ruhu mukaddes ve münevver, ve ravzai muattar ve muanber ve merkad-ı müzehher ve mutahherlerine îşâr ve nisâr olunur ki, vechi müniri, bâisi icad ü levhu kalem ve mücib-i tekvin-i sahâyif-i âlem olup tafsîl-i sıfat-ı kemâlinin ikmâli muhâl, ve tavsîf-ı envâr-ı cemâlinin icmâlinde akl-ı kül lâl ve ehli kemâl bîmecâldir.

Ve gurer-i senâyı cevâhir misâl cümle âl ü evlâd ü ashab ve zümre-i ahabî izzet iftet inti-

saplarına refolunur ki, herbiri tarik-i Hakk'a rehber, ve sibûli hidâyete sa'i-küster oldular, rıdvânul-lâhi taalâ aleyhim ecmain.

Felizalik erbabı, basâiri selime ve ashabı tabâii müstekimenin zamirlerinde zâhir ve ruşen ve pişgâhı hâtırı hatırlarında müberhen ve mübeyyendir ki, ibdâi zevatı hakayıkta sırrı hikmet ve ihtirâi tabâyı halâikte asıl maslahat, marifeti halikul-ibad ve tefekkürü tedebbürü mebde ü meâd olmağla, pes her âkılı hâzime lâzım ve her reşîdi kâmile lüzumuna câzimidir ki, ahvali pür-ehvâli cihanı ârif ve meâli pür-melâli zehârifî tasârifî zemana vâkıf olup, intihâzı fursatı ganimet ve ruhsatı sıhhatı devlet bilip tahsili rizayı Rabbülizzete azimet ve hâli kudret ve kuvvetinde ibadeti bedeniye ve ihrazı nisabı istitaat teysirinde taatı maliyye ikametinde mübaderet edip ber fehvâyı (iza mate... ademoğlu ölünce bütün amelleri kesilir, ancak üçü müstesna: vakıf - sadakai cariyeye, faydalı ilim ve kendisine dua eden salih evlat bırakanların sevabı devam eder). Hadisi şerifi pür-takdisi nebevî muktezasınca safahâtı âlemde zuhur bulan âsârı hayrı halef mesabesinde fil etraf ve'l-aktâr sebebi zikri müstetâb ve bâisi-duai hayrı müstecâb olacak semte inânı azimeti masruf ve zimâmı himmeti matuf kılup sıfatı safiyyei kudsiye tahsiline sarfı kudret ve tertibi mabarrât ve tesbili hayrât ve hasenâta müsâreat eyleye.

Bu mukaddimâtı vâcibetül-kabulden mucibe-i külliye intâcına muvaffak ve ihtiyârı saâdeti uhrâ ile mâsadaki müddeâyı masebak olan halen Devleti Aliyyei ebediyyül-istimrarda Sadrıâzam kethudalığı mansıbı şerifi ile müteşerrif olan serlevhâi dibacei nüshai devlet, satrı evveli mecmuai mekre-met, matlai tavâli-i mekarim, menbai zülâli merahım ziveri kâmgâhı ikbal, zinet-efzâyı mesnedi iclâl refiul-kadr zül-hasep, kerimül-hulk, şerifün-neseb saâdetlü semâhatlu âtufetli Esseyyid Şerif Halil ağa ibnil-merhum Ali Ağâ hazretleri, sarâyı süreyyay-ı serpây-ı Sadrı Azamîde şerefbahşây-ı izz üs sü-kün oldukları odada makûd meclisi şer'i şerifi Ahmedi ve mahfeli dini münifi Muhammedide Evkâfı âtiyetül evsâfı teslim ve tescil ve tesbili sıhhat ittisâfı lâzime lüzum ile tetmim ve tek-mile mütevellî nasb ve tayin buyurdıkları fahrül müderrisinil kiram Nimetullah Efendi ibni Abdurrahim Efendi mahzarında ikrarı sahihi şer'i huçeste nizam ve itirâfı sarihi mer'i ferhunde encâm buyurup:

Vilâyeti Rumelide Silistre sancağında Varna nahiyesinde vaki mezraai Karagöz ve tevabii mukataasının birbuçuk hissei muayyenesini bundan akdem bervechi mâlikane uhdemde olup bervechi âti muvaffak olduğum envai hayrât ve esnâfı meberrâtın cihâtı malume ve masarîf

lâzimesiçün mukataai mezburenin mâli mirisinden kendü hissei mezkûrei muayyenem için tayin ve tahsis olunan senevi ellibin kırk bir akça malı mirisi beher sene vakfımız tarafından eda ve teslim olunmak üzere hissei merkumei muayyene tarafı miriden ifraz ve malikâne kaydı refi' ve terkin olunup tevabi ve levahıkı ile bâhattı hümayünü şevketmakrun temlikı sahihi ile temlik ve ihsan ve mahalli tevkii kalemiyle vakfı şerife tashih ve yedime mülknamei hümayun inayet ve ita olunmakla mücibince dahili silki emlakim olan hissei merkumei muayyene ile:

Mahmiyei İstanbulda Cerrahpaşa kurbünde Kürkçübaşı mahallesinde vâki bir taraftan Turnacıbaşı veresesi ve bir taraftan Süleyman Çelebi ve bir taraftan Elhac Ahmed ağa mülkleri ve bir taraftan tariki âm ile mahdud dahiliyesinin tabakai ulyasında bir cihannüma ve tabakai vustasında üç bab oda ve bir sofa ve süflasında bir bab oda ve kiler ve matbah ve bi'ri ma' ve kenif ve mağsel ve su mahzeni ve iki sedli bahçe ve hariciyesinde fevkani bir bab oda ve tahtani iki oda ve bir kenif ve ahır ve samanlane ve müstemilatı sairei malumeyi havi menzili,

Ve yine vilâyeti Rumelide Varna kazasında Karyei cedide sınırı dahilinde vâki ledel-ahali vel-cirân malumul hudud dahililiyesinde bir bab kargir kala ve fevkani üç bab oda ve bir hamam ve kiler ve tahtâni bir bab oda ve kebir iki ambar ve bir mikdar bahçe ve bi'ri mâ ve havlu ve hariciyesinde tahtâni bir bab oda ve ahır ve samanlane ve bir göz değirmen ve havlu ve müstemilatı saire ve edevatı malumeyi muhtevi çiftlik tabir olunur menzili,

Ve etyabi mal ve enfesi menalinden dahi onbin kuruş ifraz ve kemali imtiyaz ile mümtaz edüp emlakı mezkûre ile meblağı mezburu hasbaten lillâhil kerim ve tâliben limerdâti rabbihil âlm vakfı sahihi müebbed ve habsi sarih muhalled ile vakıf ve habis idüp şöyle şart eyledim ki:

Bâlâda mezkur hissei muayyeneden hâsıla rûsümât ve mahsulattan evvelâ tarafı miriye edası şart kılınan meblağı mezbûr ellibin kırkbir akça beher sene yedi mütevellî ile cânibi miriye eda ve teslim olunduktan sonra fazla kalan mahsulat ve menzili mezkûr ile çiftlik mezburdan hasıla gallât ve icarattan müctemia mebleğ ile mârruz-zikir onbin kuruş ile dahi münasip mahallerden akâr iştirâ ve lazimei hâle göre gerek icarei vahide, gerek icareteyn ile icar olunup bilcümle hasıl olan gallattan:

Mahmiyei İstanbulda Atmeydanı kurbunda Fazlpaşa sarayı ittisalinde Defter Hanei Amire kalemine mahsus mahal ile harici bâbında fise-

bilillah Taâla müceddeden bina ve inşa eylediğim çeşmelere câri olan mâi lezizinin Kebirili vakfına verilecek beher şehir yüzüymibeş akça mukataası eda ve teslim olunduktan sonra mâi mezkûrünün mecralarına hizmet ve devam üzere cereyanı hususunda sarfı kudret etmek için tayin olunan bir nefer su yolcuya yevmi üç akça, zikrolunan çeşmelere tayin olunan sebilciye dahi yevmi üç akça vazife verile.

Ve defterhanei mezkûrede mevzua bekciyâne beher gece ikad için şemi' beha yevmi üç akça verile ve defterhanei mezkûre haricinde müceddeden ihdas ve inşa eylediğim kaldırımların tamir ve termimiçün tayin olunan yevmiye dört akça yedi mütevellide hıfz olunup ledel-iktiza tamir ve termime sarf oluna ve zikrolunan çeşmelerin dahilinde olan muslukların devam üzere cereyan ve mezkur kaldırımın tamim ve termim emrine Defterhanei mezkûre kaleminde kisedâr olanlar hasbî nezaret edüp tamir ve termim iktiza ettikte mütevellîye i'lâm ve tamir hususunda ihtimam edüp eğer mütevellî tehâvün ve tekâsül ederse nâzırı vakıf devletli Darüsseadetiş-şerife ağası hazretleri tarafına inha ve ifade ve icrası hususunda sarfı himmet eyleyeler.

Ve maskatı re's ve menşei vücudum olan ŞUMNU kasabasında vâki ceddim Şaban Bey merhum intima ile şehir, bu defa müceddeden ihya ve tamir eylediğim camii şerife hademei sabikasından maada vazeylediğim imamı saniye yevmi onbeş akça ve müezzini saniye yevmi on akça ve kayyımı saniye yevmi sekiz akça ve üç nefer devirhânların herbirine yevmi beşer akça ve munkıdı kandile yevmi üç akça vazife verile.

Ve ulemâ ve sulehâdan bir kimesne vâizi cum'a olup camii mezkûrda bade edâyı salâtil cum'a hüzzârı meclise va'z ü nasihat edüp yevmi onbeş akça vazife verile ve zümrei ulemâ ve fırkai fuzalâdan bir kimse dersiam olup kasabai merkumede ihya eylediğim medresede haftada üç gün tullâbe tedris edüp yevmi yirmi akça vazife verile ve medresei mezkûrede vakı' on adet odanın her birine şemi' beha yevmi dörder akça verile. Zikrolunan odalarda tullab binnefs sâkin olup ahar mahallerde sâkin olanlara, tayin olunan şemi' beha verildiğinden maada odası talibi âhara verile.

Ve ilmi kıraatta mâhir bir kimesne Şeyhul-Kurrâ olup haftada iki gün camii mezkûrede tullâbe ta'limi Kur'an-ı azımüş-şan edüp yevmi on akça vazife verile. Ve fenni hatdâ mâhir bir kimesne haftada iki gün câmiî mezkûr civarında ihya eylediğim kütüphanede tâlimi fenni hat edüp yevmi on akça vazife verile. Ve kütüphaneyi mezkûrede iki nefer kimesne hâfızı kütüp olup haftada

dört gün mines-subh ile l-mesa kütüphanesi mezkûreyi açıp vârid ve sâdir olan tullâbe hâşşer oldukları kütübü arz ve ihzar ve devlethâhları üzere mütalaâ ve istinsaha ruhsat ile kâmkâr edüp ber mucebi defter mevzua olan kütübü hıfz u hırsat ve taşra ihracına bir veçhile ruhsat vermeyüp zikrolunan iki nefer hafızı kütübün biri fenni rubu' ve usturlapta mütefennin olup hem hafızı kütübü evvel ve hem muvakkiti camii mezkûr ola, yevmî on akça vazife verile. Ve ikinci hafızı kütübe yevmî altı akça vazife verile.

Ve camii mezkûrın çeşme ve musluklarına câri mâi lezizin yollarının ledel iktiza tamir ve termim emrinde ihtimam etmek üzere bir nefer su yolcuya yevmî üç akça vazife verile. Ve üç nefer eczahân camii mezkûrde bade edâ-i salatil-fecir birer cûzi şerif tilavet ve on günde bir hatmi şerif edüp sevabını evvelen vâkıfa ve saniyen usul ve furuu ervahına ihdâ edüp her biri yevmî beşer akça vazifeye mutasarrıf ola. Ve bir nefer cüzühân yine camii şerifte bade edayî salatil-zuhur bir cûzi şerif kıraet ve her otuz günde bir hatmi şerif edüp sevabını ebeveynim ruhlarına ihda eyleye, yevmi beş akça vazife verile. Ve bir nefer cüzühân dahi yine camii mezkûrde bade edayî salatil-asr bir cûzi şerif tilavet edüp sevabını ceddî merhum Şaban Bey ruhu ve usul ve furuu ervahına ihdâ eyleyüp yevmî beş akça vazife verile. Ve camii mezkûrün hatibi bâlâda mezkûr devirhânların eda ve hizmette müvazabet ve ihtimamlarına binnefs nezaret etmek üzere yevmî iki akça ve kadimi hitabet vazifesine zam olunan altı akça ki ceman yevmî sekiz akça vazife verile. Ve bir sâhibi nefes ve hoşelhân kimesne camii mezkûrde na'thân olup yevmi beş akça vazife verile. Ve camii mezkûrün helâlarını tathir için tayin olunan ferraşa yevmî üç akça vazife verile. Ve camii mezkûrün imamı atıkına yevmî altı akça verile. Ve iki nefer müezzini atıkın herbirine yevmî beş akça verile. Ve kayyimi atıkına yevmî üç akça vazife zam olunmakla ber minvali muharrer verile. Ve camii mezkûrün mihrab tarafeyninde kadimden ikad olunan birer vukiyye şemi' asele dörder vukiyye şemi' asel dahi zam olunmakla mihrabı mezkûrün herbir tarafında beşer vukiyye olmak üzere iki adet şemi' asel ikad oluna.

Ve Yenipazar kazasına tâbi Madara nam kar-yede vakı vâlidî mâcidim Ali Ağa merhume müntemi olup müceddeden tevsi' ve bina ve cami heyetine ifrağ ile ihya olunan mescidi şerifin imamı atıkına yevmî altı akça vazife ve müezzini-i atıkına yevmî dört akça vazife ve muallimi sıbyanı atıkına yevmî iki akça vazife zam olunmakla vechi meşruh üzere verile. Ve bir kimesne camii mezkûrde vâzî cuma olup yevmi

onbeş akça vazife verile.

Ve gallatı icârâtı cemi ve tahsil için hizmetinde mücid ve sâi bir kimesne câbi olup yevmî altı akça vazife verile. Ve irad masarifi vakfı ketbü tahrir için fenni kitabette mâhir bir kimesne kâtip olup yevmi onbeş akça vazife verile. Ve ben lâbisi libası hayat oldukça vakfı mezkûre kendim mütevellî olup badehu usul ve furuumun ekber ve aslahı batnen bade batnin ve karnen gibbe karnin mütevellî olalar. Ve benim usul ve furuumdan sonra zikri âti kaimmakam olan yegenimiz Çavuşzâde Es-seyyid Mehmed Ağa nam kimesnenin usul ve furuu şartı mezkûr üzere mütevellî olalar. Neuzubillah min kahrıl feyyaz usul ve furua inkiraz târi olursa re'yi nâzır ile bir mutemed ve dindar ve müstakim, sadakat-kâr kimesne mütevellî nasb oluna. Ve cihe-ti tevliyet yevmî yirmi akça ola. Ve mezbur Çavuşzâde esseyyid Mehmed Ağa zikrolunan Şumnu kasabasında Madara karyesinde olan umuru vakfı ru'yet kaimmakamı mütevellî olup iktiza eden umur ve hususu ve asil ve nasib haddimi. Asitanede olan asıl mütevellîyi vakfa ilam ve inha, oldahi iktizasına göre mahalline arz ve inha edüp tenfiz ve temşiyeti emrinde ihtimamı tam ile kaza-i mezburda vâkî irad ve masarifin beher sene defterde irsal ve asıl mütevellî ile muhasebesini ruyet oldahi zabıtânı vakf ile nâzır hazretleri rey ve marifetiyle muhasebesin görüp yedine mümzat ve mahtüm muhasebe defteri ala. Ve mezbur Esseyyid Mehmed Ağadan sonra usul ve furuu ber-vechi muharrer kazai mezburda kaimmakamı mütevellî olalar. Ve mukabilinde onbeş akça vazifeye mutasarrıf olalar. Badel inkiraz kaimmakamlık dahi re'yi nâzırı vakfa mufavvaz ola. Vakfı mezburun küllisine Haremeyni muhteremeyn nâzırı Darüssaadetüş-şerife Ağaları nâzır olup ziri himaye kerimanelerinde mahmi ola. Ve tarafı bâhiruşşeriflerine yevmi on akça nezaret vazifesi irsal ve isal oluna.

Vakfı mezburun tebdil ve tagyir ve tahvili ve teksiri merreten bade uhra yedimde olup dile-diğim gibi zabt u tasarruf eyleyem ve benden sonra zevayidi vakıf usul ve furuumdan mevcut olup derecede müsavi olan zükur ve inas beyinlerinde lizzekeri misli hazzıl ünseyeyn tevzi ve taksim oluna badehu mezkûr Esseyyid Mehmed Ağanın usul ve furuu beyinlerinde bervechi muharrer tevzi ve taksim oluna. Eğer mürurı eyyam ve kürurı şühuru a'vâm ile şerait mezkûre müraat müteazzire olur ise mutlaka gallatı vakıf harameyni şerifeyn fukarasına irsal ve isal oluna deyu tayini şüriutü mezkûre ve tebyin-i kuyudı muharrere edüp cümle akaratı mahdûde ve mecmuu kura ve mezarii ma'hude ve nükudı ma'düdeyi fârigân anışşevagıl mütevellîi mümailey-he tarihi kitaptan mukaddem teslim edüp oldahi

sair mütevelliyani evkaf gibi zabt u tasarrufı tam ve riayeti merasim ve şurut ve kuyudda ihtimam eyledi, dediklerinde müteveli mûmaileyh dahi Vâkıfı müşarunileyh hazretlerini ikrarı mukarrer ve itirafı muharrerlerinde vicâhen tasdik ve şifâhen tahkik ettikte, vâkıfı müşarunileyh (lâzâlet a'maluhu mebrure ve duerül erdı bimarati hayrihi ve birrihi mamure) hazretleri dahi hıramgâhı çemenistanı vifaktan rûgerdân ve vadii şikaka şitâbân olup.

Mümehhidi kavaidi dini Muhammedi ve müşeyyidi deaimi şer'i Ahmedi İmamı â'zam ve akdem ve hümanı ekrem ve efram Ebu Hanifetil Kufi (cüziye bienvâl hayri ve kufi) hazretlerinin reyî şerif ve mezhebi münifleri üzere eğerçi inşâi vakfı akar tarafı mecrayı sıhhata câri ve lâkin devhai hüccet âsâr-ı evrâk lüzumdan âri ve derahim ve denanir ve nükudı seriuttegayyür vakfı tebid için mesbük ve habs ve tahlid için meskük olmamagla eimmei selasei nehâhîr (rahimehumullahül melikül kadîr) hazeratı vakfiyyetinin ademi sıhhatında mesned-nişini erikei ittihad ve tesbili gayrı muteber ve lâzım olduğuna hemzebanı ictihad oldular, rivayatı mezkûre bildümle benim için rücu medar ve emlaki mezkûrenin vakfiyetinden hurucuna delili aşikâr olduğundan mâada vâkıf küllen ve cüz'en, hıbalei menfaatı vakfı evtâdı nefsine rabt etmek müstevcibi ademi sıhhat ve müstedi-i fesadı vakfiyyet olduğu âlemi rabbanî ve fazılı samedani imamı Muhammed bini Hasanüş-Şeybani hazretlerinden mervi ve menkul ve residei tahkık ve kabul olduğun evkafı mezkûrden bilkülliye rücu ve kema fil'evvel mil-kime istirdada şüru' eyledim, sâial olunup akaratı mahdüde ve nükudı ma'düdeyi red ve teslim mevküde-i mûmaileyhe kibelî şeriden tenbih olunmak muradımdır dedikte, gibbassial mütevellî-i mûmaileyh dahi eşheb-süvarı meydanı cevap ve inânkeşi kemiyetil ilzam ve hitab olup eğerçi, kazıyye ve hâl bahsedilen minval üzredir, lâkin imamı a'lam ve efdal hazreti Ebu Yûsufi ek-mel ındinde vâkıf menafii vakfı nefsine şart ve tansıs ve gallât ve idraratını kendüye tâyin ve tahsis dahi ederse mücerred Vakıftı kavliyle vakfı müebbed ve habsi muhalled olup ve vakfiyeti nükudun cevazı dahi hazreti imamı Züfer aleyhi rahmeti melikil ekberden imamı Muhammed bini Abdillâh Ensari hazretlerinin rivayeti üzere mimma lâ yûraddü ve lâ yünker kısmından olmakla şeraiti muharrerinin dahi sıhhati müteayyin ve alelitlâk sıhhat lüzumdan müfârik olmadığına imameyni hüameyn bedreyni kameraynın ittifaqları zâhir ve mübeyyendir, deyu takriri rivayeti sahiha ederek red ve teslimden imtina birle tenazu ve tehasuma ikdâm ve her biri misali meşruaları üzere faslu hasme ibram eylediklerinde sadrı kitabı

müstetab vîşahı kalemi huçeste rakam ile müveşşah ve zinet yâb olan hâkimi fazilet-meab efendi hazretleri mesaili evkafta olan hilafıyyata vukufı tammi ve beynele-eimme vâkı olan ihtilafata şüurı malâkelamı olduğu halde tarafeynin kelâmına nazar ve mübtılı hayır olmaktan hazer edüp temhidi kavaidi hayrı evlâ ve müşeyyidi mebanii vakfı ahrâ görmekle akâratı mahdudei mezkûre ve nükudı ma'düdenin kavli müftabihi eimmei mezhebi muhtar üzere vakfiyyetlerine ve cümle şurutı mebsute ve kuyudı mazbutalarıyla lüzum ve sıhhatlarına hükmi sahihi şer'i ve kazai sarihi mer'i edüp evkâfı mezkûre resmi mersum ve tarzı malûm üzere vakfı lazım ve habsi mütehat-tim olmağın min badi nakız ve naksına mecal mühâl oldu... Femen beddele hu'âyeti yazılı.

21 / Rebiulevvel / 1157

Şuhudülhal

Vakfiyede şu ilâveler var: Camilerin minarelerinde kandiller yakmak, mihrabtaki beşer vukiye-lik mumlar azgeldiğinden 25 yapmak, Yenipazar'a tâbi Nefşe (Külefçe) karyesindeki Eğridere mevki-indeki ikigöz değirmen vakfa katılmış.

Kütüphaneye vakıf ettiği kitap defterinin başında şöyle demektedir:

Dinî, ilmi ve edebî bilgilerden istifade etmek isteyenlere vakf ettiğim ve Şumnu'da bina eylediğim kütüphaneye koyduğum kitapların defteridir.

Kitaplar şu bölümlere ayrılmış: Tefsirler, haşiyeler, Hadisler, fıkıhlar, usulî fıkıhlar, fetvalar, kıraat kitapları, nasihatlar, akaid, maânî, nahiv ve sarf, edebiyat, mantık, hikmet, heyet, hendese ve hesap, arapça lügatlar, kasideler, farsçalar, farsça lügatlar, tıp, coğrafya.

Kendisi de hattat olduğundan gayet güzel yazılmış, nefis bir surette ciltlenmiş bu eserler her konuyu kapsar. Dini eserler yanı sıra felsefe, astronomi, matematik, tıp ve coğrafya kitapları istifadeye konmuştur.

Meşhur İslâm coğrafyacısı Şerif İdrisi'nin, Sicilya kralı için yazdığı Nüzhetül-Müştâk fî İhtirakıl-Âfak adlı coğrafya bunlar arasındadır. 603 sayfa tutan ve 70 haritayı ihtiva eden bu eser, Mısırlı Ali Achuri kalemiyledir, 963/1556 M. tarihinde yazılmıştır. Paris, Oxford, İstanbul, Kahire, Leningrad kütüphanelerinde bulunduğunu kaydeden İslâm Ansiklopedisi, Şumnu nüshasından bahsetmez, halbuki bu nüsha iyi korunmuştur, haritaların bulunduğu sayfaların kenarına iplerle işaret edilmiştir.

Camiin kitâbesi

Kethudâ-yi Sadr-ı âli, mülteca-yı hâs u âm

Ol semiyi bâni Beytül-harâm zât-ı şerif,
İki defa Kethudalık mesned-i vâlâsını
Eyledi ikbâl ü izzetle müşerref ol afif.
Ol mühimsâz-ı umur-ı din ü devlet kim odur
Mücri-i Sünnet, muin-i hâdimi şer'ı münif.
Menşe-i pâki vücudu olmağıyle ol kerim
Eyledi âsâr ile bu beldeyi pâk ü nazif.
Yaptı ezcümle bu ziba mâ'bed-i pürnuru kim

Tarhı hob ve resmi mahbubu binası hem rasif
Habbezâ manzume-i nev mâ'bedi dilkes bina
Kim sezâ Beytül Harâma olsa manendi redif.
Hak bu kim Hubbul-vatan misdakin icra eyledi,
Nail-i ecr-i cezil etsin Hudâvend-i latif.
Vasfına tarh etti Nimet dahi bir tarih-i hub
Hemçu nur ihya olundu Câmii pâk i Şerif.
Ketebehu İbrahim Nâmık Sene 1157

RESİM: 1
Şumnu Şerif Halî Paşa Camii

RESİM: 3
Şumnu Şerif Halî Paşa Kütüphanesi ve camii, (1937).

RESİM: 4
Camii ve kütüphanenin 1937 yılındaki durumu

RESİM: 2
Camii şadırvanı